

RIMÓCZI-HAMAR MÁRTA—ADAMIK BÉLA

BESZÁMOLÓ A 2000—2001. ÉVI ORSZÁGOS
„ÁBEL JENŐ LATIN TANULMÁNYI VERSENY”-RŐL

Több évtizedes hagyományainkhoz híven ebben a tanévben is meghirdettük latin nyelvi versenyünket, melyet az Ókortudományi Társaság és az Oktatási Minisztérium is támogat. Köszönetünket ezúton is szeretnénk kifejezni gondoskodó szakmai felügyeletéért a verseny fővédnökének, Dr. Borzsák István akadémikus professzornak, valamint az Ókortudományi Társaság elnökének, Dr. Kákossy László akadémikus professzornak, akik a versenyt tudósként, tanárként az Ókortudományi Társaság igen fontos tevékenységeként ismerik el és támogatják.

Versenyünk (ezelőtt: „a két éve latint tanulók versenye”) 2001-től a ritka nyelvkészségű, fiatalon elhunyt (1858. júl. 24.—1889. dec. 13.), de ezalatt nemzetközi hírévé vált magyar ókortudós, Ábel Jenő nevét vette fel, érzékeltetve ezzel azt, hogy Ábel Jenő ifjonti lelkesedése szakmánk iránt és elért eredményei követendő példát jelentenek a XXI. század humán kultúra iránt elkötelezett oktatóinak, diákjainak és mindazoknak, akik fontosnak tartják a latin nyelv közvetítésével tanítható és megtanulható emberi, morális ismereteket.

A latin kultúra és nyelv iránti érdeklődés erősödését tapasztalhatjuk versenyünkön az utóbbi években. Van *latinigényes tábor*, amely mindent megtesz a latinért. A latin nyelvet — megtapasztalhattuk immáron sokadik éve — éltetni akarják azok a kisdíjak, tanárok, szülei is, akik nagy számban vettek részt idei versenyünkön. Ennek előtörténete, hogy a 2000., milleniumi évben egyszeri alkalommal szándékoztunk versenyt hirdetni az ún. kicsik „minores” kategóriában (11—14 éveseknek). A lelkesedés azonban akkora volt, hogy az egyszeri alkalomból „rendszer” kellett építenünk. Előrebocsátjuk, hogy a gyerekek igen nagy lelkesedéssel és eredményesen versenyeztek, bizonyították, hogy a „maiores”, „nagyobbak” „Ábel Jenő” versenyén is megállják helyüket. A verseny tehát *kétfordulós és kétlépcsős*: 1. „Ábel Jenő Latin Verseny” (maiores) 9., 10., 11. oszt.; 2. „minores” 6., 7., 8. osztályosok számára. Az első forduló az iskolákban zajlott 2001. február 16-án, a második, döntő fordulóra 2001. április 28-án került sor Budapesten az ELTE Bölcsészkarán.

A „minores” kategória „továbbélése” lehetőséget ad a gyerekeknek arra, hogy később is versenyezzenek a „maiores” kategóriában. Versenyünk jelentőségét csak növeli, hogy a „maiores” kategória helyezettjei és első fokú dicséretesei közül kerülnek ki az arpinói (Olaszország) nemzetközi versenyre való válogató résztvevői a következő évben.

A verseny számadatai önmagukért beszélnek. Míg 2000-ben 67 iskolából versenyeztek, addig 2001-ben 105 iskola diákja versenyzett. 1282 fő diákból 891 nagy (maiores), 391 kicsi (minores). A 891 „nagy”-ból 579 vidéki, 321 pesti diák, a 391 „kicsi”-ből 164 vidéki, 227 pesti diák. A döntőre 197 gyereket hívtunk be, ebből 75 fő kicsi diákot. A közölt számadatok biztatóak. Új iskolák kapcsolódnak be a versenyünkbe — a nagy hagyományú régi gimnáziumok mellett — jó felkészültségű gyermekekkel, vidékről, Pestről egyaránt. Munkánkat jelentékeny mértékben megnövelte az új „kicsik” kategóriája. Külön szeretnénk kiemelni és megköszönni az egyetemi hallgatók, a jövődől tanárainak áldozatvállalását, akik pihenő szombatjokon jöttek, önzetlenül, szeretettel, érdeklődéssel segíteni a tanári felügyelet ellátásában.

A tételek címei: *Maiores*: 1.: Alexander Magnus nyelvelkísége Dariusz király családtagjaival szem-

ben; 2. (döntő): Darius perzsa király — követei útján — békét kér Alexander Magnustól. *Minores*: 1.: Apud bibliopolam (Sextus és Marcus könyvet vásárol az ókori könyvtárusnál); 2. (döntő): Sextus és Marcus Phaedrus meséjét olvassa. Mint látható, mindkét kategóriában folytatódott az első forduló témája. Úgy érezzük, hogy akik figyeltek, azok érzékelhették azt a fajta „segítséget”, amelyet nyújtani akartunk ezzel a versenyzőknek: nem kellett nekik új szituációba helyezkedniük.

Az iskolai forduló tételeinek szövegválasztását tanár kollégáink egyhangúan jónak ítélték meg, alkalmasnak tartották szövegeinket a tudásszint mérésére. A beküldött dolgozatok és a kollégák tájékoztató észrevételei alapján azt állapíthatjuk meg, hogy a könnyebb részek vitték „félre” a fordítást: figyelmebben kell dolgozni. A „kicsik” könyvvásárlása is kalandossá vált az iskolai fordulón. E szöveg a döntő Phaedrus-meséjét készítette elő, melyről sok szép és jó fordítás született. Összességében a diákok szépen dolgoztak. Mérhető volt tudásuk, felkészültségük, követhető gondolkodásuk, még akkor is, ha közben hibáztak.

Mivel részletesebb, az iskolák számára az interneten hozzáférhetővé tett jelentésünkben bemutatuk az első és a döntő forduló legjellemzőbb fordítási hibáit, itt csak a döntő forduló szövegeit közöljük.¹

Sextus és Marcus Phaedrus meséjét olvassa

(E mese arra figyelmezteti olvasóit, hogy ne csak a mások hibáit vegyék észre, hanem a magukét is.)

Sextus et Marcus apud bibliopolam emerunt exemplar pulcherrimum fabularum clararum Phaedri, ex quibus hanc pueri libenter legent:

„Iuppiter peras duas nobis imposuit, vitii proprii repletam post tergum dedit. Ante pectus peram gravem vitii alieni suspendit. Hac re non possumus videre nostra mala. Alii simul delinquant, censores sumus.”

Phaedrus per fabulam id quaesivit, ut errores hominum corrigeret.

Miután lefordítottad és megértetted a mesét, próbálj meg hasonló mondanivalójú magyar mondást találni. Írd le!

Magyarázatok: Phaedrus-i, m.-ókori költő, aki tanítómeséket írt, figyelmeztetve az embereket a helyes viselkedésre; *lego* 3, *legi* — olvas; *duas* — kettő (tsz. accusat.); *impono* 3, *imposui*, *impositum* — ráhelyez, rárak (+ dat.); *vitium*, -ii, n. — hiba, vétek; *repletus* 3 — megrakott, valamivel teli (+abl.) (e melléknevet egészítsd ki a *peram* főnévvel!); *post* — mögé (+ accusat.); *gravis*, -e — súlyos, nehéz (amitől nehéz: ablativus-szal); *suspendo* 3, *suspendi* — felfüggeszt, felakaszt; *hac re* — ezért; *alii*, *alia*, *aliud* — más; *simul* — mihelyt, ha egyszer; *ensor*, -oris, m. — az erkölcsökre ügyelő tisztviselő, bíráló, „erkölcs-csősz”; *quaero* 3, *quaesivi* — célul tűz ki valamit, kérdez; *corrigo* 3, *correxī* — (ki) javít.

A döntő forduló tétele a „nagyoknál” a következő szöveg volt:

Darius perzsa király — követei útján — békét kér Alexander Magnustól

(Darius király köszönetét küldi Nagy Sándornak emberségéért, és azért a kegyeletes gesztusáért, amellyel illő módon eltemettette Dariusnak a fogságban meghalt feleségét. Darius ezután méltányos békét kér legyőzőjétől.)

Legati ad Alexandrum cum venissent, ad exponendam legationem hac oratione usi sunt.

„Darium, ut pacem a te peteret, nulla vis subegit, sed iustitia et continentia tua expressit. Nos, Persae, matrem, coniugem, liberosque eius captos esse non sensimus. Uxor eius tamen mortua est. Iam in acie stares,

¹ Lásd az ELTE Latin Tanszékének ideiglenes honlapján: <http://magor.aas.duke.edu/latin> és <http://latin.elte.hu/>.

nisi te cura sepulturae eius moraretur. Ecquid mirum est, si nunc Darius a tam amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Nunc Darius unam ex filiis tibi tradit. Ochum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine! Matrem et duas virgines filias ei redde! Precatur, ut pro tribus corporibus XXX milia talentorum auri accipias!”

Alexander sic respondit legatis: „Nunc Alexander de paupertate securus sum, et meminisse me non mercatorem esse, sed regem. Captivos Persarum magis honestius dono dabo (vobis), quam pretio remittam.”

Magyarázatok: *legatus*, -i, m. — követ; *legationem exponere* — küldetésük (-et) célját előterjeszteni; *oratione uti* — beszédet tartani (ld. *utor* 3, *usus sum* + abl.); *continentia* -ae, f. — (ön) megtartóztatás, önzetlenség; *exprimo* 3, -pressi — készlet, rábír; *Persae* — a követek a perzsák nevében (is) beszélnek; mindkét *eius* Dariusra vonatkozik; *in acie stare* — hadrendben állni (harcra készen felsorakozva); *cura sepultura eius* — Darius feleségének a temetéséről való gondoskodás; *moror* 1 — késleltet (Nagy S. a temetésről gondoskodik a harc helyett); *tam* — annyira; *amicus* 3 — baráti; *opus est* — szükség van valamire (+ abl.); *odia tollere* (*tollo* 3, *sustuli*, *sublatus*) — a gyűlölködést félretenni, a gyűlölködéssel felhagyni; *obses* — idis, m. — tús; *virgines filiae* — (Darius) serdülő leányai; *corpus*, -oris, n. — személy (itt: Darius családtagjai); *precatur* — kér(i)ti. Darius király; *accipio* 3, -cepi — elfogad; *dono dare* — ajándékol, ajándékba adni; *pretio* — pénzért.

Tételeink mindkét kategóriában megfelelően bizonyultak arra, hogy a diákok tudásszintjét lemérjük és rangsorolhassuk őket. E szövegek ugyanakkor annak a célunknak is megfeleltek, hogy minél több versenyző jusson sikerélményhez és minél nagyobb kedvvel tanulják tovább a nyelvet. A „minores” kategóriában 72 versenyző közül 14 főt soroltunk a legjobbak közé, így közülük kerültek ki, gondos és alapos mérlegelés után, a dicséretesek (10 fő) és a helyezett (4 fő). A „maiores” kategóriában pedig 116 versenyző közül 26 főt soroltunk a legjobbak közé, és — egy 5 fős bizottság ugyancsak gondos és alapos mérlegelése után — közülük kerültek ki az első fokú dicséretesek (21 fő) és a helyezett (5 fő). Másodfokú dicséretben részesült további 20 fő. A versenyen összesen 60 főt díjaztunk (pénzjutalommal is járó helyezéssel, első, ill. másodfokú dicsérettel), és minden díjazott könyvjutalomban részesült.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy versenyünk több évtizedes hagyományaihoz méltó módon zajlott le, és remélhetőleg a tanulók egyre szélesebb rétegeit nyeri meg a latintanulás számára, így segítve a magyar okortudomány utánpótlásának kinevelését.

Az Oktatási Minisztérium és az Okortudományi Társaság
Ábel Jenő Latin Tanulmányi Versenyének végeredménye
2000—20001. tanév

I. helyezett (megosztva)

Budai Katalin, a debreceni Református Kollégium Gimnáziumának növendéke, tanára: *Nagy Gábor*, igazgató: *Győri József* és

Hátori Eszter, a budapesti ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Gimnáziumának növendéke, tanára: *Nagy Piroska*, igazgató: *Réz Gáborné*

II. helyezett

Tarcsay Zsigmond, a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium növendéke, tanára: *Dreska Gábor*, igazgató: *Csóka Gáspár*

III. helyezett (megosztva)

Wacha András Ferenc, a budapesti Piarista Gimnázium növendéke, tanára: *Bartalis Mónika*, igazgató: *Görbe László* és

Kiss Fanni, a budapesti Németh László Gimnázium növendéke, tanára: *Szabó Józsefné*, igazgató: *Lami Pál*

I. fokú dicséretben részesült

Jován Zsuzsanna budapesti Berzsényi Dániel Gimnázium, tanára: *Tegyey Imréné*, igazgató: *Somogyi László*

Tóth Vivien kiskunhalasi Bibó István Gimnázium, tanára: *Kovács Erika*, igazgató: *Pintér András*

Laczkó Juli budapesti ELTE Radnóti Miklós Gimnázium, tanára: *Nagy Piroska*, igazgató: *Dr. Réz Gáborné*

Máté Adrienn kiskunhalasi Szilády Áron Ref. Gimnázium, tanára: *Szabó Ferenc*, igazgató: *Dr. Bognárné F. Nagy Éva*

Márton Lili budapesti Berzsényi Dániel Gimnázium, tanára: *Székely Judit*, igazgató: *Somogyi László*

Tóbiás Áron budapesti Fazekas Mihály Gimnázium, tanára: *Török Márton*, igazgató: *Hámori Veronika*

Barta Alíz budapesti ELTE Apáczai Csere János Gimnázium, tanára: *Szöke Ágnes*, igazgató: *Pákó Gyula*

Köpe Edina békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium, tanára: *Patakiné Brezina Mária*, igazgató: *Dr. Kovács János*

Szöke Mihály budapesti Piarista Gimnázium, tanára: *Bartalis Mónika*, igazgató: *Görbe László*

Szegedi Zsófia debreceni Tóth Árpád Gimnázium, tanára: *Parajdiné Losonczy Éva*, igazgató: *Kovács Ákos*

Szalai Zsófia budapesti Jedlik Ányos Gimnázium, tanára: *Uray Piroska*, igazgató: *Zanati Béla*

Sipos Emese budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, tanára: *Dr. Benő Kálmánné*, igazgató: *Magócs Éva*

Sebestyén Éva szekszárdi Garay János Gimnázium, tanára: *Gesztesi Enikő*, igazgató: *Lemle Béláné*

Peisch András budapesti Berzsényi Dániel Gimnázium, tanára: *Dr. Tegye Imréné*, igazgató: *Somogyi László*

Heller Gabriella budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium, tanára: *Baranyai Tiborné*, igazgató: *Schneider Istvánné*

Kaliczka Alexandra budapesti Patrona Hungariae Gimnázium, tanára: *Káplár Edit*, igazgató: *Bajzák Erzsébet*

Lánczky István váci Piarista Gimnázium, tanára: *Pálfay Imre Remig*, igazgató: *Nyeste Pál*

Lenczük Mónika budapesti Németh László Gimnázium, tanára: *Szabó Józsefné*, igazgató: *Lami Pál*

Szabó Andrea budapesti Balassi Bálint Gimnázium, tanára: *Kaszab László*, igazgató: *Dr. Balla László*

Kőszegi Andrea szolnoki Varga Katalin Gimnázium, tanára: *Mucsi Józsefné*, igazgató: *Batka Lajosné*

Gurszky Adrienn budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium, tanára: *Hackel Anna*, igazgató: *Nagy István*

II. fokú dicséretben részesült

Szilberhorn Zoltán kiskunhalasi Bibó István Gimnázium, tanára: *Dr. Kiss Lászlóné*, igazgató: *Pintér András*

Várszegi Eszter jászberényi Lehel Vezér Gimnázium, tanára: *Dr. Váradi Istvánné*, igazgató: *Nagy András*

Hérincs Mária jászberényi Lehel Vezér Gimnázium, tanára: *Dr. Váradi Istvánné*, igazgató: *Nagy András*

Kaposi Ambrus pannonhalmi Bencés Gimnázium, tanára: *Dénesi Tamás*, igazgató: *Horváth Dari Tamás*

Pótári Márta szegedi Tömörkény István Gimnázium, tanára: *Vágó Mária*, igazgató: *Dr. Kühn János*

Szabó Zsófia székesfehérvári Ciszterci Szent István Gimnázium, tanára: *Giesz Jánosné*, igazgató: *Gyóni András*

Zalai Alexandra budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, tanára: *Paksyné Mosonyi Éva*, igazgató: *Magács Éva*

Szabados Renáta miskolci Fráter György Katolikus Gimnázium, tanára: *Tatár Albertné*, igazgató: *Maricsák István*

Hering Judit esztergomi Szent István Gimnázium, tanára: *Szabadiné Kutas Emese*, igazgató: *Stróbl László*

Lengyel Krisztina győri Kazinczy Ferenc Gimnázium, tanára: *Dr. Fazekas Zoltánné*, igazgató: *Németh Tibor*

Borsos Tímea budapesti Fasori Evangélikus Gimnázium, tanára: *Szabó Zsolt*, igazgató: *Tárnok Dezső*

Czáder Károly kecskeméti Piarista Gimnázium, tanára: *Dr. Orosz Árpádné*, igazgató: *Szabó István*

Ferencz Zsófia budapesti Radnóti Miklós Gimnázium, tanára: *Nagy Piroska*, igazgató: *Dr. Réz Gáborné*

Nemes Irgó budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, tanára: *Dr. Benő Kálmánné*, igazgató: *Magócs Éva*

Vargha György budapesti Baár-Madas Gimnázium, tanára: *Berényi Eszter*, igazgató: *Arany János*

Karóczkai István érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium, tanára: *Somfai István*, igazgató: *Dr. Rózsa Józsefné*

Barna Ferenc berettyóújfalui Arany János Gimnázium, tanára: *Vatai Judit*, igazgató: *Körtléyi Jánosné*

Jeszenszky Dóra budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium, tanára: *Baranyai Tiborné*, igazgató: *Schneider Istvánné*

Szöbölödi Renáta dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium, tanára: *Kitzák Magdolna*, igazgató: *Székegyi Sándor*
Koczka Csilla budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium, tanára: *Baranyai Tiborné*, igazgató: *Schneider Istvánné*

Minores kategória

I. helyezett

Petemák Anna, a budapesti Fasori Evangélikus Gimnázium növendéke, tanára: *János Judit*, igazgató: *Dr. Tárnok Dezső*

II. helyezett (megosztva)

Nádudvari Tamás, a budapesti Baár-Madas Református Gimnázium növendéke, tanára: *Berényi Eszter*, igazgató: *Arany János és Fazekas Krisztián*, a székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium növendéke, tanára: *Gajda Péter*, igazgató: *Sipos Imre*

III. helyezett

Feierabend Izabella, a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium növendéke, tanára: *Korentsy Márta*, igazgató: *Schneider Istvánné*

dicséretben részesült

Szabó Ádám orosházi Táncsics Mihály Gimnázium, tanára: *Bánkiné dr. Borbély Mária*, igazgató: *Blahó János*

Szabó Dorottya budapesti Jedlik Ányos Gimnázium, tanára: *Szekszárdiné dr. Gábor Ágnes*, igazgató: *Zanati Béla*

Beke-Martos Anna budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium, tanára: *Korentsy Márta*, igazgató: *Schneider Istvánné*

Fejes Erika szegedi Kis István Ref. Gimnázium, tanára: *Dr. Horváth Józsefné*, igazgató: *Árvai Gyula*

Tóth Boglárka miskolci Fráter György Katolikus Gimnázium, tanára: *Sultz Mária*, igazgató: *Mariscsák István*

Miklós Eszter budapesti Fasori Evangélikus Gimnázium, tanára: *János Judit*, igazgató: *Dr. Tárnok Dezső*

Mészár Zsófia jászberényi Lehel Vezér Gimnázium, tanára: *Dr. Váradai Istvánné*, igazgató: *Nagy András*

Óze Dávid budapesti Németh László Gimnázium, tanára: *Némethné Salamon Ágnes*, igazgató: *Lami Pál*

Mészáros Anikó budapesti Balassi Bálint Gimnázium, tanára: *Kiss Gáborné*, igazgató: *Dr. Balla László*

Hajdúfi Orsolya DE KL Gyakorló Gimnázium, tanára: *Szilágyi Ilona*, igazgató: *Titkó István*